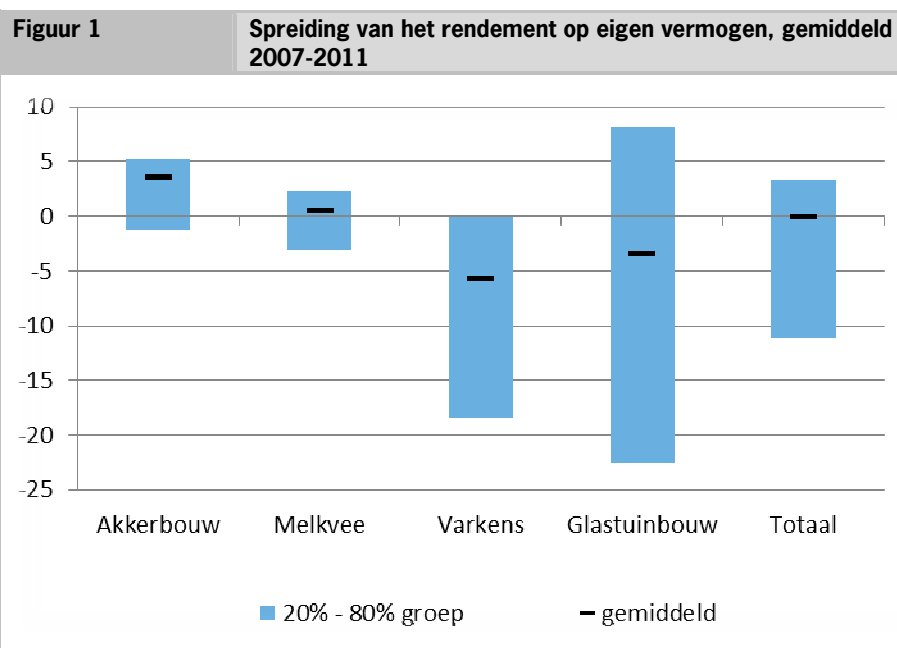

Rendement eigen vermogen in land- en tuinbouw steunt op herwaardering grond

Ruud van der Meer en Jakob Jager

Prestaties van land- en tuinbouwbedrijven worden meestal in kaart gebracht op basis van het verdiende inkomen. Het rendement op het eigen vermogen is een ander beoordelingscriterium. Dit rendement was in de periode 2007 – 2011 gemiddeld het hoogst bij de akkerbouwbedrijven en het laagst bij de varkensbedrijven. Bij de glastuinbouwbedrijven is de spreiding in het rendement tussen bedrijven het grootst. Figuur 1 geeft zowel het gemiddelde rendement als de spreiding van het rendement op eigen vermogen weer voor de periode 2007 - 2011. Gemiddeld lag het rendement in de landbouw op de nullijn (zwarte streep in de figuur). De akkerbouwbedrijven scoorden bovengemiddeld. De varkenshouderij behaalde een negatief rendement van 6%. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat het inkomen op varkensbedrijven in 2007 gemiddeld zwaar negatief was. De glastuinbouwbedrijven realiseerden ook een negatief rendement. Vooral het jaar 2011 waarin de EHEC zich manifesteerde heeft een negatieve invloed gehad op het rendement.

De balken in de figuur geven de spreiding aan. De bovenkant van de balk geeft het rendement waar 80% van de bedrijven onder zit. Voor de totale landbouw is dit 3,3%. Dit betekent dat 20% van de bedrijven *meer* dan 3,3% rendement op het eigen vermogen heeft gehaald. Aan de andere kant is er een groep van 20% van de bedrijven die meer dan 10% negatief rendement haalden (onderkant van de balk). Bij de akkerbouwbedrijven is het rendement gemiddeld het hoogst, maar is het rendement van de 20% minste bedrijven gemiddeld over vijf jaar toch negatief. Dit hoeft niet te betekenen dat bedrijven vijf jaar lang een negatief rendement halen. Elk jaar kunnen er verschillende bedrijven in de groep zitten. Bij de glastuinbouwbedrijven is de spreiding het grootst. Belangrijke verklaring hiervoor is het verschil tussen sub sectoren, de resultaten van elektriciteitsverkoop en de schaalgrootte. De spreiding onder melkveebedrijven is gering. De opbrengsten voor alle melkveebedrijven worden voornamelijk bepaald door de melkprijs. Terwijl de variëteit aan opbrengstenposten van bijvoorbeeld glastuinbouwbedrijven veel groter is (bloemen, groenten of planten).

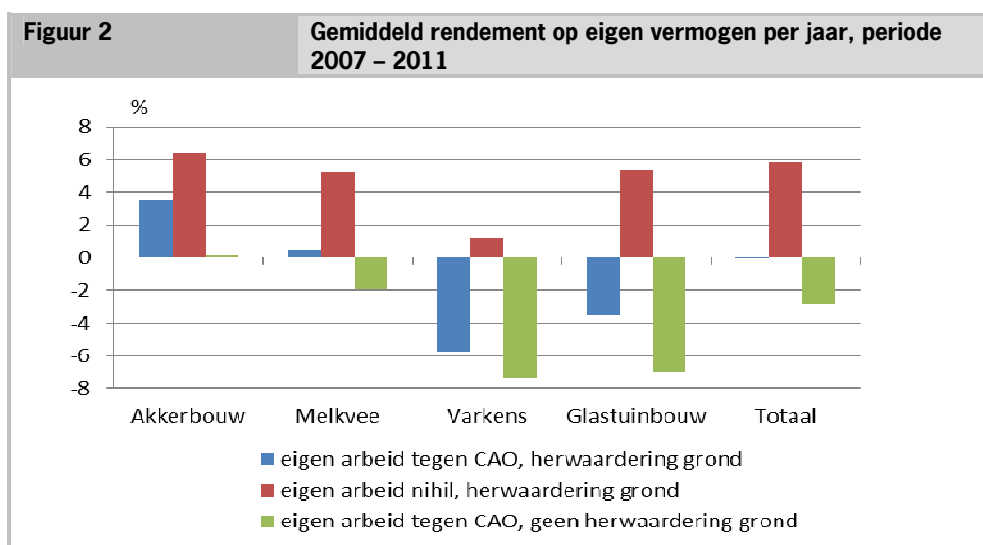

In de varkenshouderij wordt het resultaat bepaald door de opbrengstprijs van biggen en varkensvlees die sterk aan marktwerking onderhevig zijn en veroorzaakt hierdoor per subtype meer spreiding in rendement dan in de grondgebonden sectoren.

De spreiding in het rendement van de akkerbouw en melkveehouderij is onder meer kleiner doordat er sprake is van een grote, redelijk stabiele component in de vorm van herwaardering grond (figuur 1 en tabel 1). Bij de akkerbouw is de waarde toename groter dan het gezinsinkomen. Omdat de varkensbedrijven minder grond hebben, kunnen ze minder rekenen op de waarde toename van de grond en bepaalt het inkomen veel sterker het rendementscijfers. Inkomens in de varkenshouderij fluctueren tussen bedrijfstypen sterk. Zo verdienen in 2009 de fokvarkensbedrijven gemiddeld 50.000 euro, terwijl het resultaat op de vleesvarkensbedrijven -25.000 euro bedroeg. Daarnaast is het eigen vermogen op de varkensbedrijven het laagst van alle typen. Daardoor werken mutaties in het inkomen sterker door in het rendement dan bij sectoren waar het eigen vermogen hoger is. Andersom kan gesteld worden dat een bepaald inkomensniveau een lager rendement oplevert als het eigen vermogen hoog is (zoals grondgebonden sectoren) dan bij een lager eigen vermogen. Ondanks lage rendementen kunnen de meeste bedrijven een financiële tegenvaller opvangen, omdat de solvabiliteit veelal hoog is.

Het rendement in de landbouw is gemiddeld genomen laag als dit wordt afgezet tegen andere onderdelen van het landbouw complex (zie Backus et. al. of andere bedrijfstakken (zie Braaksma et. al.). Ook blijft het gemiddelde rendement achter bij de rente op spaarrekeningen of de inflatie. Ondernemers in de agrarische sector kunnen meerdere redenen hebben om ondanks de lage rendementen het bedrijf voort te zetten. Bijvoorbeeld het voorzetten van een familietraditie of het eigen baas zijn. Doordat ondernemers genoeg nemen met een lage of geen vergoeding voor hun arbeidsinzet wordt het rendement verhoogd. Als er geen vergoeding voor arbeid wordt ingerekend, stijgt het rendement in de land- en tuinbouw tot 5,8% (figuur 2). Bij alle sectoren is er in deze variant sprake van een positief rendement.

Het belang van de waarde stijging van grond voor het rendement op eigen vermogen in de land- en tuinbouw blijkt wel als de herwaardering niet wordt meegerekend in het rendement. Alleen de akkerbouwbedrijven behalen dan nog een positief rendement. Gemiddeld in de land- en tuinbouw zakt het rendement tot -3%.

Berekening rendement op eigen vermogen

Het rendement op eigen vermogen (REV) wordt als volgt berekend (zie ook Van der Meulen, 2009):

$REV = [(inkomen\ uit\ bedrijf + herwaardering\ grond - berekende\ kosten\ eigen\ arbeid) / eigen\ vermogen] * 100\%$.

Tabel 1	Kengetallen rendementsberekening, gemiddeld per bedrijf 2007-2011				
	Akkerbouw	Melkveehouderij	Varkenshouderij	Glastuinbouw	Land- en tuinbouw
Gezinsinkomen uit bedrijf	57.800	48.300	-4.100	20.900	38.800
Herwaardering grond	62.600	43.600	14.700	37.100	35.500
Balanswaarde grond	1.667.200	1.164.500	390.800	987.400	946.600
Berekende arbeid	54.100	82.900	61.800	96.400	75.400
Eigen vermogen	1.869.300	1.762.400	890.800	1.081.700	1.283.200
Bron: Informatienet					

Naast het inkomen is de herwaardering van grond een belangrijke component die het rendement bepaalt (zie tabel 1). Bij de grondgebonden sectoren melkveehouderij en akkerbouw bedraagt de balanswaarde van grond meer dan 1 miljoen euro per bedrijf. Glastuinders bezitten weliswaar minder grond, maar deze grond heeft wel een hogere waarde per hectare dan landbouwgrond. Op de varkensbedrijven is de balanswaarde van grond het laagst. In 2011 lag de prijs van bouw- en grasland bijna 15.000 euro per hectare hoger dan in 2007 (Land- en tuinbouwcijfers). Via de herwaardering komt de prijsstijging van grond ten goede aan het rendement van het vermogen.

Het derde onderdeel van de rendementsberekening is de arbeidsbeloning van de ondernemer en het gezin. De ondernemer en zijn familie ontvangen geen loon voor de verrichte werkzaamheden. Voor de waardering van de arbeidsinzet worden berekende arbeidskosten opgenomen. De ingezette uren worden gewaardeerd tegen het CAO loon. Gemiddeld voor de totale land- en tuinbouw betekent dit een bedrag van 75.400 euro.

Referenties

- Backus, G., E. ten Pierick, M. van Galen en J. Jager. Actualisatie ketenrendement in de Nederlandse Agribusiness: 2000 – 2009. Varkensvlees, zuivel, groente en fruit. [Notitie LEI 11-066](#)
- Braaksma, R., W. Verhoeven, T. Span, L. Smit (2012) Financieringsmonitor 2012-1, Onderzoek naar de financiering van het Nederlandse bedrijfsleven. EIM
- Meulen, van der, H. (2009) Rendement op vermogen in de land- en tuinbouw gering. [Agri-Monitor juni 2009](#)
- Meulen, van der, H.A.B., W.H. van Everdingen, A.B. Smit. Actuele ontwikkeling van resultaten en inkomen in de land- en tuinbouw in 2012. LEI-rapport 2012-064

